

This project is funded by
the European Union

A project implemented by
the Institute for Democracy

TINERII ÎMPOTRIVA TORTURII: CUNOȘTINȚE, ATITUDINI ȘI PRACTICI

RAPORTUL STUDIULUI SOCIOLOGIC

Acest studiu a fost realizat în cadrul Proiectului *Youth Against Torture* finanțat de către *Uniunea Europeană*, implementat de *Institute for Democracy* și de *Asociația Obștească Centrul de Informare și Resurse „PRO BONO”*.

Mulțumim tuturor tinerilor care s-au implicat în acest studiu prin participarea la sondaj, precum și celor care au oferit suportul necesar pentru completarea chestionarului.

Constatările studiului sociologic expuse în raport reflectă opinia participanților la cercetare, autorul asumându-și responsabilitatea pentru interpretările și concluziile studiului.

CUPRINS

Introducere	4
Metodologia studiului	6
Profilul eșantionului	7
Reprezentări ale fenomenului torturii în rândul tinerilor	8
Opinia tinerilor despre caracteristicile fenomenului torturii în R. Moldova.....	13
Experiențe personale în ceea ce privește tortura	16
Cunoștințele tinerilor despre prevenirea torturii	17
Concluzii și recomandări	18
Anexă	20

LISTA FIGURILOR

- Fig. 1: *Categoriile de vârstă ale respondenților,%*
- Fig. 2: *Statutul civil al respondenților,%*
- Fig. 3: *Nivelul de instruire al respondenților,%*
- Fig. 4: *Statutul ocupațional al respondenților,%*
- Fig. 5: *Conținutul noțiunii de tortură în opinia respondenților, %*
- Fig. 6: *Credințe și mituri despre tortură în opinia respondenților, %*
- Fig. 7: *Scopul torturii în opinia respondenților, %*
- Fig. 8: *Forme ale torturii în opinia respondenților, %*
- Fig. 9: *Simptomele torturii în percepția respondenților, %*
- Fig. 10: *Practicarea torturii în Republica Moldova, %*
- Fig. 11: *Tipul torturii uzitat în Republica Moldova,%*
- Fig. 12: *Categoriile de torționari în viziunea tinerilor, %*
- Fig. 13: *Clasamentul locurilor unde se aplică cel mai frecvent tortura*
- Fig. 14: *Atitudinea societății vizavi de fenomenul torturii în opinia respondenților,%*
- Fig. 15: *Instituțiile competente în contracararea torturii în opinia respondenților,%*
- Fig. 16: *Experiențe ale tinerilor respondenți legate de tortură,%*
- Fig. 17: *Reacțiile tinerilor victime ale torturii,%*

INTRODUCERE – CÂTEVA CONSIDERENTE DESPRE TORTURĂ

Pentru contemporaneitate, tortura reprezintă, de cele mai multe ori, o noțiune ce ține de trecut, de secolele anterioare; și aceasta datorită faptului că opinia publică asociază tortura cu bestialitatea tehnicilor de torturare din perioada evului mediu sau din perioada celor două războaie mondiale. Pe de altă parte, fenomenul torturii este cumva eclipsat de fenomenul violenței asupra căruia se insistă, pe bună dreptate, ceea ce produce o confuzie în conștiința colectivă. Însă aceste percepții colective eronate nu fac altceva decât să permită comiterea actelor de tortură într-un mod tacit.

Realizând o retrospectivă a fenomenului torturii menționăm că de-a lungul istoriei tortura a fost deseori folosită ca o metodă de reeducare, interogatoriu, pedeapsă și o putere coercitivă. De-a lungul timpurilor preistorice, tortura a fost cea mai bună modalitate de înfăptuire a justiției fapt pentru care a fost considerată metoda legală de dobândire a probelor, de execuție a pedepselor, de obținere a mărturiilor și recunoaștere a vinovăției. La începutul secolului XX, fenomenul de tortură a atins apogeul, ceea ce a determinat ca opinia internațională să inițieze elaborarea unor principii de recunoaștere și apărare a drepturilor omului. Ca rezultat, multe dintre state au condamnat aplicarea torturii și au elaborat legi naționale favorabile contracarării ei.¹

În acest sens, Republica Moldova a ratificat prin Hotărârea Parlamentului nr.473-XII din 31.05.1995 Convenția împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante din 10 decembrie 1984 de la New York. Suplimentar, Republica Moldova s-a obligat să implementeze planul de acțiuni în domeniul drepturilor omului 2011-2014 (Legea nr.166-XVIII din 9 iulie 2010) și strategia de reformare a sectorului de justiție pe anii 2011-2016 (Hotărârea nr. 90 din 12 mai 2011), care stabilesc expres prevenirea și combaterea torturii sau tratamentelor inumane și degradante.

Constituția Republicii Moldova garantează și ea fiecărui om dreptul la integritatea fizică și psihică și interzice tortura, pedepsele sau tratamentele crude, inumane sau degradante. Legea Supremă a statului nu admite restrângerea acestor drepturi sub nicio formă. Interzicerea torturii și a tratamentelor inumane sau degradante la nivel constituțional este un element important al asigurării că un asemenea comportament interzis nu va avea loc în jurisdicția statului.

La momentul actual, Republica Moldova are ratificate și a aderat la principalele instrumente internaționale și regionale de combatere a torturii, printre care: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, inclusiv Protocolul Opțional, Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, Convenția ONU împotriva torturii și a altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, inclusiv Protocolul

¹ Vladimir Osipov, Radion Cojocar. *Noțiunea de tortură, tratament inuman și degradant, pedeapsă inumană sau degradantă în jurisprudența CEDO*. În *Revista Națională de Drept*, Nr. 6-7. Chișinău, 2011.

Opțional la Convenție, Convenția cu privire la drepturile copilului, Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Convenția Europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante, inclusiv Protocolul 1 și 2 la această Convenție.

Referitor la esența și semnificația termenului *tortură* menționăm că Raportorul Special pentru tortură și alte forme crude, inumane sau degradante de tratament a stabilit în repetate rânduri că tortura și tratamentele inumane și degradante reprezintă noțiuni supuse reevaluării continue în lumina condițiilor actuale și valorilor în proces de schimbare din societățile democratice.² Dacă în sensul clasic, tortura definea acțiuni aplicate în cadrul interogărilor și intimidării deținuților, comunitatea internațională a început să recunoască că aceasta se poate manifesta și în alte contexte, drept pentru care *Convenția împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante* (art.1) definește tortura ca fiind „*orice act prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, de natură fizică sau psihică, în special cu scopul de a obține, de la această persoană sau de la o persoană terță, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis sau este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiune asupra unei terțe persoane, sau pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință sunt provocate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial, sau la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane.*”

În această definiție se conțin câteva elemente constitutive, care trebuie să le întrunească o acțiune pentru a fi denumită tortură:

- cauzarea durerii sau suferinței psihice sau fizice puternice;
- scopul specific și lipsa de putere a victimei;
- caracterul intenționat;
- implicarea unei persoane publice.

Reieșind din trăsăturile speciale care decurg din conținutul termenului, doar formele grave ale durerii sau suferinței psihice sau fizice pot fi egaleate cu tortura. Astfel acțiunile care se egalează cu tortura sunt caracterizate de o calitate și intensitate atroce, care, conform jurisprudenței Curții Europene, sunt realizate „pentru a spori sentimentele individului de frică, îngrijorare și inferioritate capabile să-l umilească și să-l degradeze și posibil să-i frângă rezistența fizică și morală”.

Infracțiunea de tortură este încadrată în Codul penal la capitolul „Infracțiuni contra justiției”, corespunzător prescripția tragerii la răspundere penală este aplicabilă, termenul de prescripție constituind 5 ani și corespunzător 15 ani în cazul organizării sau instigării acțiunilor de tortură sau prezenței circumstanțelor agravante. Conform

² Raportul Raportorului Special pentru tortură și alte forme crude, inumane sau degradante de tratament sau pedeapsă, Juan E. Méndez / A/HRC/22/53/1 Februarie 2013, p.14

art.309/1 din Codul penal circumstanțele agravante constituie: acțiunile expuse supra, săvârșite cu bună știință asupra unui minor, unei femei gravide sau asupra unei persoane profitând de starea de neputință cunoscută sau evidentă a victimei, care se datorează vârstei înaintate, bolii, handicapului fizic sau psihic ori altui factor; acțiunile săvârșite de două sau mai multe persoane; acțiunile săvârșite cu folosirea unor instrumente speciale de tortură sau a altor obiecte adaptate în acest scop; acțiunile săvârșite de o persoană cu funcție de demnitate publică.

Deși tortura și relele tratamente sunt condamnate de către întreaga comunitate internațională, iar respectarea drepturilor este o condiție obligatorie pentru existența unui stat de drept, - totuși fenomenul torturii persistă în societate. Persistența fenomenului torturii indică faptul că există o anumită cultură în transmiterea acestuia de la o generație la alta. Iar pentru a suprima acest lanț vicios este imperios de a informa și a forma generații sănătoase, astfel încât să condamne și să ia atitudine în cazul oricui act de tortură.

METODOLOGIA STUDIULUI

Cercetarea pe tematica „Tinerii împotriva torturii: cunoștințe, atitudini și practici” are drept **scop** analizarea percepției tinerilor despre fenomenul torturii prin identificarea cunoștințelor acestora în ceea ce privește conținutul termenului, atitudinilor vizavi de acest fenomen existent în societate și a comportamentului anti tortură.

În vederea atingerii scopului propus am stabilit următoarele **obiective**:

- Identificarea nivelului de cunoștințe ale tinerilor referitor la fenomenul torturii;
- Analizarea opiniei tinerilor despre scopul, formele și consecințele torturii;
- Determinarea categoriilor de victime ale torturii și a celor care aplică tortura;
- Identificarea experienței personale și a comportamentului în cazul torturii;
- Evaluarea atitudinii anti tortură în rândul tinerilor.

Datorită faptului că studiul este adresat tinerilor, **populația de referință** este constituită din tineri – persoane cu vârsta cuprinsă între 14-35 ani.

Metodologia studiului „Tinerii împotriva torturii: cunoștințe, atitudini și practici” este una cantitativă, metoda de cercetare pentru care am optat fiind ancheta sociologică în bază de chestionar. Utilizarea acestei metode a fost determinată de intenția conturării unui tablou statistic, care să evidențieze particularitățile dominante ale percepției tinerilor despre tortură.

Instrumentul de cercetare – chestionarul - este compus din 22 de întrebări structurate în 3 blocuri și datele socio demografice, astfel încât să acopere toate obiectivele proiectate în cercetare.

Având în vedere că studiul s-a realizat în perioada pandemiei de Covid-19, nu s-a putut asigura un eșantion probabilist. Din acest considerent eșantionul ales pentru studiu a

fost ne probabilist, de conveniență, care a fost administrat atât în formă online cât și în formă fizică.

Colectarea datelor s-a realizat pe parcursul lunilor iulie - octombrie, datorită pasivității tinerilor de a participa la sondaj online, dar și a restricțiilor anti Covid-19 pentru aplicarea acestuia în formă fizică.

PROFILUL EȘANTIONULUI

În cadrul studiului „Tinerii împotriva torturii: cunoștințe, atitudini și practici” au fost implicați 502 tineri respondenți cu vârsta cuprinsă între 14 - 35 ani, dintre care 27% sunt reprezentați de sexul masculin, iar 73% de către sexul feminin; 69% dintre tineri sunt din mediul urban și 31% - din mediul rural.

Tinerii participanți la studiu au fost împărțiți în trei categorii de vârstă (Fig.1) pentru a putea realiza corelațiile corespunzătoare și a înțelege mai bine caracteristicile opiniei acestora. Astfel, practic 3 din 4 tineri se încadrează în segmentul de vârstă 14-18 ani, 1 din 5 respondenți are vârsta cuprinsă între 19-25 ani și 6% - vârsta 26-35 ani. Datorită faptului că 94% dintre respondenți sunt cuprinși cu vârsta între 14-25 ani, iar vârsta de căsătorie la ora actuală este mai mare, - cca 92% dintre respondenți au declarat că sunt necăsătoriți. (Fig.2)

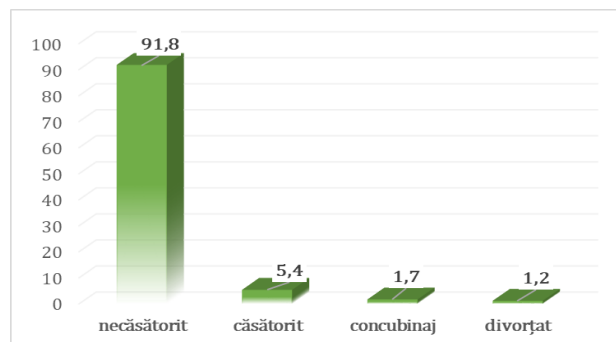
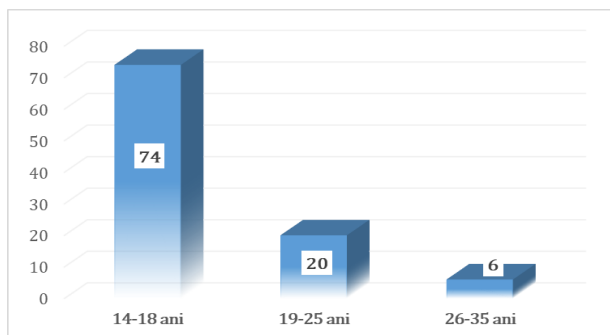

Fig.1: Categorii de vârstă ale respondenților **Fig.2:** Statutul civil al respondenților, %

Referitor la nivelul de instruire al respondenților menționăm că jumătate dintre ei (51%) sunt liceeni (Fig. 3), 1 tânăr din 5 este elev, 14% - își fac studiile la colegiu, 2% sunt încadrați în învățământul vocațional, iar 13% dintre respondenți își fac studii universitare - 8% la licență și 5% la masterat.

Este evident faptul că, după criteriul vârstei și al nivelului de instruire, marea majoritate a tinerilor (90%) sunt încadrați într-o oarecare formă de învățământ, ceea ce le conferă statutul ocupațional de elev, licean sau student. Doar 9% dintre respondenți sunt angajați în câmpul muncii (Fig. 4), iar sub 1% au alte ocupații, nesemnificative din punct de vedere statistic.

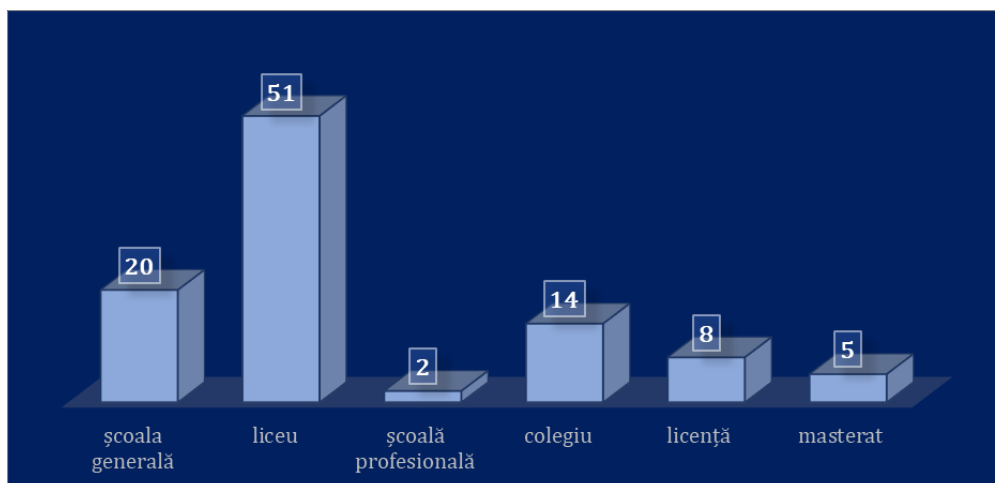

Fig.3: Nivelul de instruire al respondenților,%

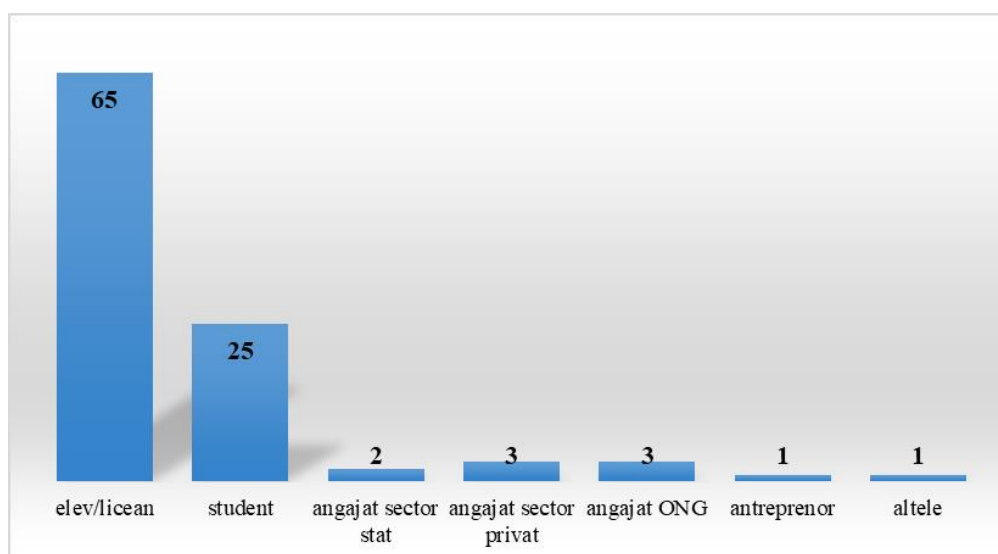

Fig.4: Statutul ocupațional al respondenților,%

REPREZENTĂRI ALE FENOMENULUI TORTURII ÎN RÂNDUL TINERILOR

Așa după cum am menționat în partea de INTRODUCERE, tortura reprezintă „orice act prin care se provoacă unei persoane, cu intenție, o durere sau suferințe puternice, de natură fizică sau psihică, în special cu scopul de a obține, de la această persoană sau de la o persoană terță, informații sau mărturisiri, de a o pedepsi pentru un act pe care aceasta sau o terță persoană l-a comis sau este bănuită că l-a comis, de a o intimida sau de a face presiune asupra unei terțe persoane, sau pentru orice alt motiv bazat pe o formă de discriminare, oricare ar fi ea, atunci când o asemenea durere sau suferință sunt provocate de către un agent al autorității publice sau orice altă persoană care acționează cu titlu oficial, sau la instigarea sau cu consimțământul expres sau tacit al unor asemenea persoane.” Însă datorită diverselor interpretări care se vehiculează în societate, tortura este înțeleasă în mod particular de către fiecare. Ori exact acest fapt

ne-a determinat să explorăm ce înțeleg tinerii prin noțiunea de tortură. Astfel, marea majoritate a respondenților (95%) au afirmat că pentru ei tortura este „suferință fizică și psihică cauzată intenționat”; în proporție de 92% tinerii respondenți susțin că tortura este „un comportament inuman și degradant” și o „formă extremă de violență”. Aplicarea sistematică a comportamentului inuman reprezintă pentru 4 din 5 tineri o caracteristică a torturii. În raport de aproximativ 3 din 5 tineri consideră că tortura este „o metodă prin care o persoană este constrânsă să-și asume lucruri pe care nu le-a făcut” sau „o metodă uzuală în procesul anchetei pentru obținerea informațiilor”. (Fig. 5)

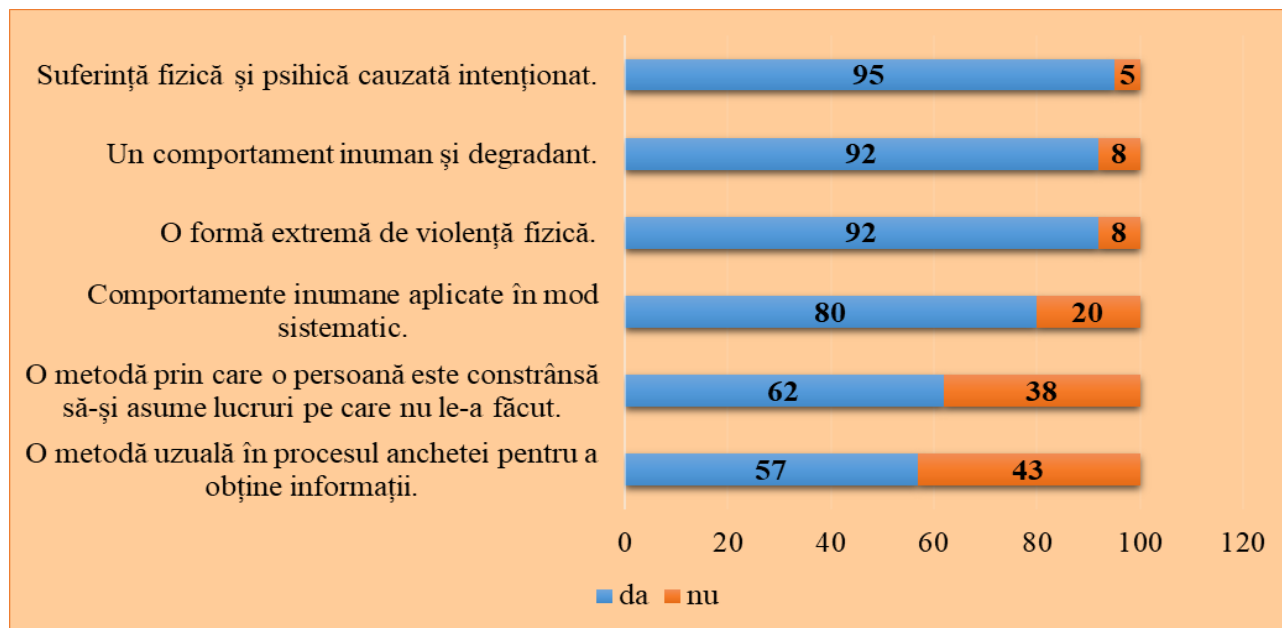

Fig.5: Conținutul noțiunii de tortură în opinia respondenților, %

Având în vedere că conceptele aferente noțiunii de tortură sunt deseori confundate, iar însăși semnificația termenului de tortură este reevaluată permanent datorită schimbărilor din cadrul societății, am optat în cadrul studiului pentru a identifica care sunt credințele tinerilor despre tortură și dacă există tendința de a perpetua unele mituri legate de acest fenomen. În acest context notăm că majoritatea tinerilor respondenți (95%) susțin faptul că oricine poate deveni victimă a torturii, ceea ce denotă o stare de precauție și anxietate socială, totodată, că acest fenomen există și poate fi aplicat oricui indiferent de situație, timp sau loc; 92% dintre respondenți au menționat că, de regulă, tortura se folosește pentru a răspândi sau induce sentimentul de frică cauzând astfel distres în rândul victimelor torturii, datorită căruia acestea cedează ușor în favoarea torționarului; 88% dintre tinerii chestionați consideră tortura ca fiind o formă de umilire a persoanei, iar 85% sunt de acord că trebuie tortura trebuie eradicată; 78% dintre participanții la studiu susțin că tortura se aplică indiferent de societate și de forma de guvernare, ceea ce indică faptul că tinerii pun cauza torturii mai mult pe seama temperamentului și a trăsăturilor de personalitate ale torționarului și mai puțin pe cauzele sociale sau juridice care permit, indirect,

comiterea actelor de tortură; având în vedere noile forme de violență care apar în cadrul societăților, 68% dintre respondenți consideră terorismul ca fiind o nouă formă a torturii caracteristică contemporaneității, iar 59% că tortura este aplicată mai mult grupurilor minoritare datorită vulnerabilității acestora.

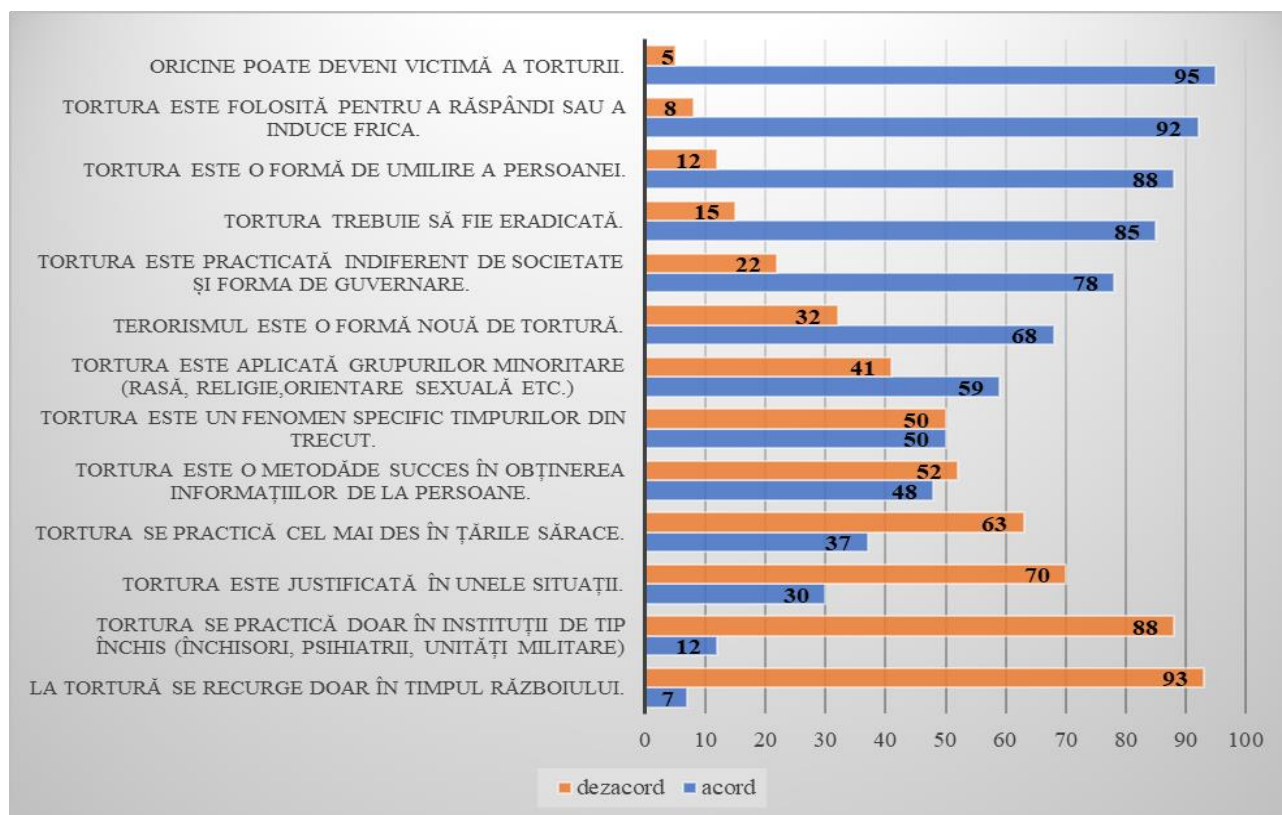

Fig.6: Credințe și mituri despre tortură în opinia respondenților, %

Cu ce nu sunt de acord tinerii în ceea ce privește conținutul torturii și consideră ca fiind mituri despre tortură? - cu faptul că la tortură se recurge doar în timpul războaielor (93%); că tortura se aplică doar în instituții de tip închis (88%), că tortura are o oarecare justificare în anumite situații (70%), că tortura se aplică cel mai frecvent în țările sărace (63%).

Referitor la scopul pentru care se recurge la tortură, marea majoritate a tinerilor (85%) afirmă că aceasta este intenționată și se aplică pentru a obține ceva; 3 tineri din 4 consideră tortura ca având drept scop răzbunarea pentru evenimentele anterior trăite; 71% dintre respondenți văd tortura și ca o formă de a pedepsi o persoană; 56% - cred că scopul torturii este de a intimida persoane astfel încât acestea să acționeze în conformitate cu intențiile autorului torturii. Mai puțin de jumătate dintre tinerii respondenți consideră că scopul torturii este de a constrânge a persoană, că aceasta să se comporte în consonanță cu expectanțele autorului torturii, și că tortura s-ar practica pentru a reeduca pe cineva cu noi norme sociale. (Fig. 7)

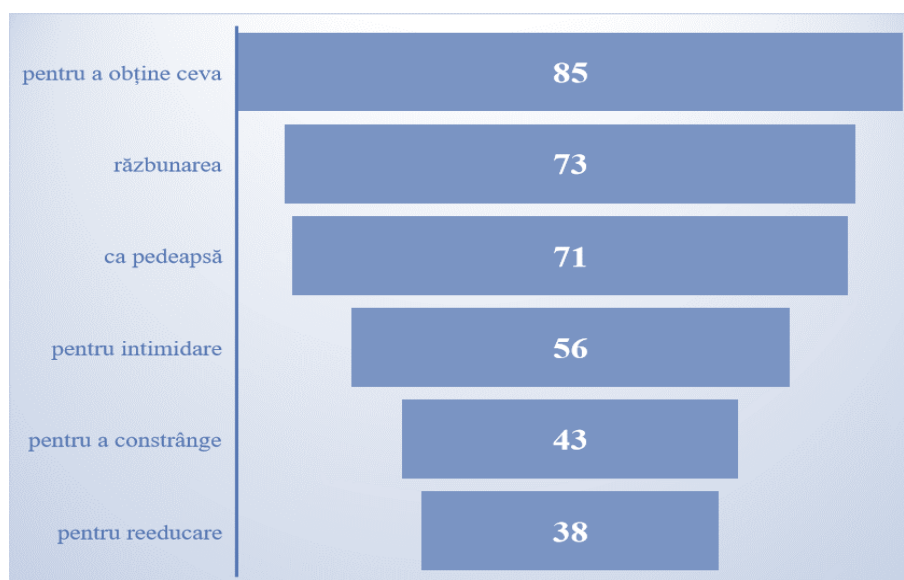

Fig. 7: Scopul torturii în opinia respondenților, %

Privitor la formele de exprimare a torturii subliniem că tinerii înțeleg prin tortură preponderent actele de violență. Bătaia, violul, șocurile electrice și loviturile cu diverse obiecte sunt apreciate de către 80-84% de tineri ca fiind modalități de torturare. 72% dintre tineri consideră că și umilirea, indiferent de scop, intensitate și context este o formă de tortură. 69% dintre respondenți consideră unele practici caracteristice zonelor asiatice unde domină tradiții islamice ca fiind forme de torturare. Forțarea de a sta în poziții fixe, amenințarea, izolarea fizică, expunerea nudă în public sunt apreciate în proporție de 3/5 dintre tineri ca fiind forme ale torturii. Jumătate dintre respondenți susțin că malnutriția, execuțiile simulate, privarea de somn sunt comportamente caracteristice torturii. (Fig. 8)

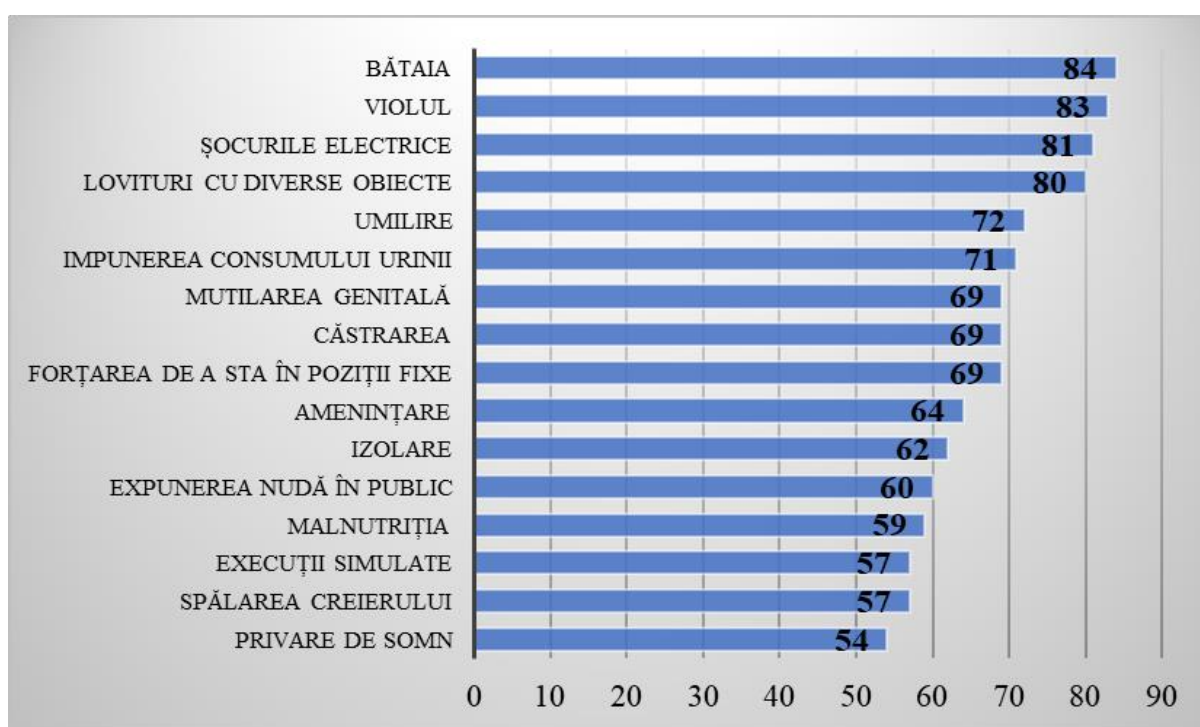

Fig. 8: Forme ale torturii în opinia respondenților, %

Din comportamentele expuse mai sus, reiese faptul că tinerii percep mai mult ca forme de tortură comportamentele de violență, probabil că acestea sunt cele mai evidente pe moment datorită consecințelor vizibile. Însă trebuie de menționat că nu numai cicatricile fizice, durerea fizică, dizabilitățile amintesc victimei despre evenimentele trăite, ci că există o serie de simptomatologii ca repercusiuni ale actelor de tortură. Astfel, din cercetarea realizată observăm că tinerii consideră în majoritate (97%) simptomele psihologice ca fiind principalele consecințe ale torturii, apoi simptomele neurovegetative (88%), după care simptomele cognitive (71%). (Fig. 9)

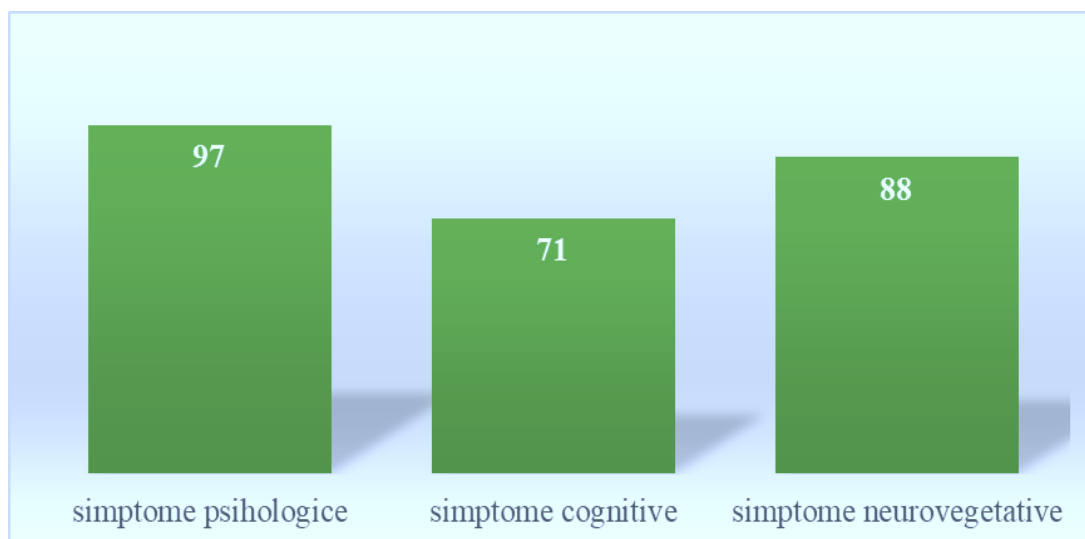

Fig. 9: Simptomele torturii în percepția respondenților, %

Pe lângă consecințele fizice și psihice pe care le produce aplicarea torturii, trebuie să subliniem și consecințele sociale care se fac vizibile mai târziu, în timp. Amintim aici despre stigmatul social care are un impact negativ pe termen lung asupra victimei și familiei acesteia, raportul cu piața muncii și schimbarea atitudinii comunității și modului de interacțiune vizavi de victima torturii.

Probabilitatea de recuperare a victimelor și atenuarea simptomaticii determinate de tortură este considerată de către 67% de tineri ca fiind posibilă rareori, 7% cred că recuperarea totală a victimelor nu se va produce niciodată, iar 13% menționează că deseori victimele își pot reveni, chiar dacă nu într-o formă totală.

OPINIA TINERILOR DESPRE CARACTERISTICILE FENOMENULUI TORTURII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Indiferent de faptul că Republica Moldova are ratificate și adaptate diverse instrumente pentru contracararea torturii, iar respectarea drepturilor omului este consfințită prin Constituția Republicii Moldova, tortura încă mai persistă în societate prin diversele ei forme, care evoluează și se dezvoltă în funcție de particularitățile de dezvoltare a societății. Această realitate socială este justificată și de cele 82% dintre tinerii participanți la studiu, care susțin că tortura se practică și la moment în Republica Moldova. (Fig. 10) În raport de 2 tineri dintre 5 consideră că cel mai frecvent tip de tortură aplicat în societatea moldovenească este tortura psihologică și tortura fizică și 21% - consideră că este tortura sexuală. (Fig. 11)

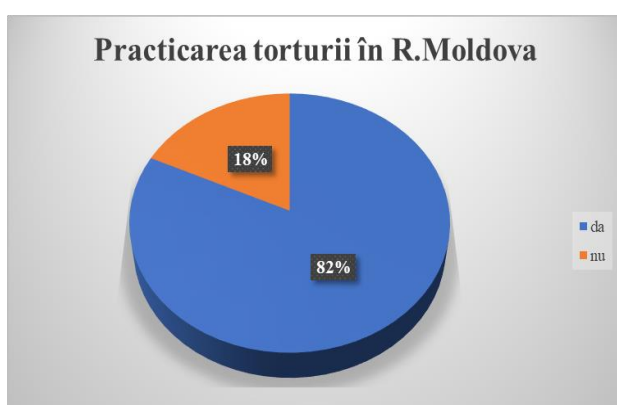

Fig. 10: Practicarea torturii în R. Moldova

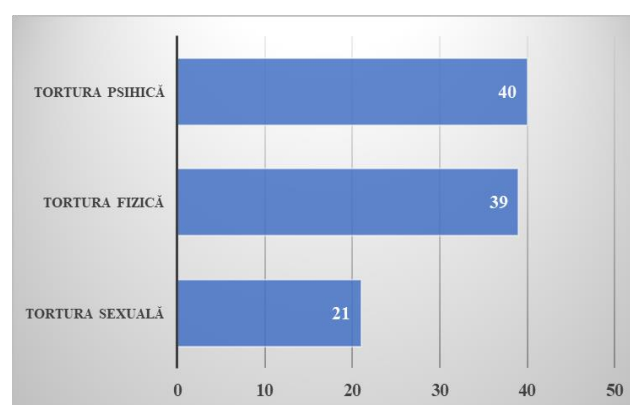

Fig. 11: Tipul torturii uzitat în R. Moldova, %

Calitatea de torționari este atribuită de tinerii chestionați în 19% bărbaților, probabil datorită faptului că aceștia sunt și actorii violenței domestice, dar și pentru puterea lor fizică și a nivelului mic de afecțiune. 15% dintre respondenți menționează că în postura de torționari sunt persoane care au probleme psihice, fapt care îi împiedică să-și controleze actele comportamentale. 12% dintre tineri afirmă că polițiștii sunt persoanele care aplică tortura, probabil datorită atribuțiilor de serviciu, 11% - susțin că grupările separatiste sunt cele care de obicei practică tortura. Adulților și tinerilor le este atribuită calitatea de torționari în jur de 11% dintre tineri, iar 10% de tineri consideră că persoanele care au un statut social mai înalt sunt cei care recurg mai des la tortură. Persoanele care conduc anchete din domeniul justiției sunt și ei considerați torționari de către 7% de tineri. Rata cea mai mică de atribuire a calității de torționari se înregistrează în cazul vârstnicilor și angajatorilor - 3% și respectiv 4%. (Fig. 12)

Din datele prezentate se remarcă tendința tinerilor de a atribui calitatea de torționari unor categorii de persoane care în virtutea superiorității fizice, sociale, ocupaționale săvârșesc acte de tortură cu un anumit scop. Acest fapt ne conduce spre concluzia că tinerii consideră că torționarii sunt persoane cu o anumită putere, iar victimele acestora sunt persoanele vulnerabile sau lipsiți de puterea de a se apăra.

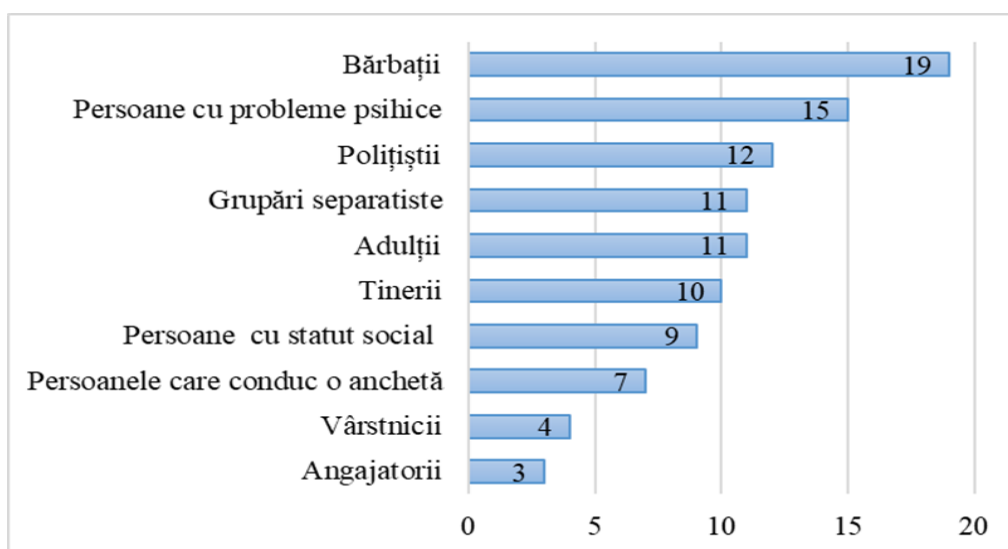

Fig. 12: Categori de torționari în viziunea tinerilor, %

Un alt obiectiv al studiului a constat în determinarea locațiilor unde cel mai des se aplică tortura. Analizând rezultatele studiului prin calcularea Indicelui mediu³ am obținut un clasament al locurilor unde cel mai des este folosită tortura. (Fig. 13) Astfel, în cele mai dese cazuri tortura se aplică în familiile unde există violență domestică, în penitenciare, pe câmpul de luptă și în societățile în care regimul de guvernare este unul de tip totalitar. În spitalele neuro-psihiatrice, tinerii consideră că tortura de aplică cu tendința spre „în cele mai dese cazuri”. Rareori, consideră tinerii că, tortura se aplică în unitățile militare, pe stradă sau la locul de muncă.

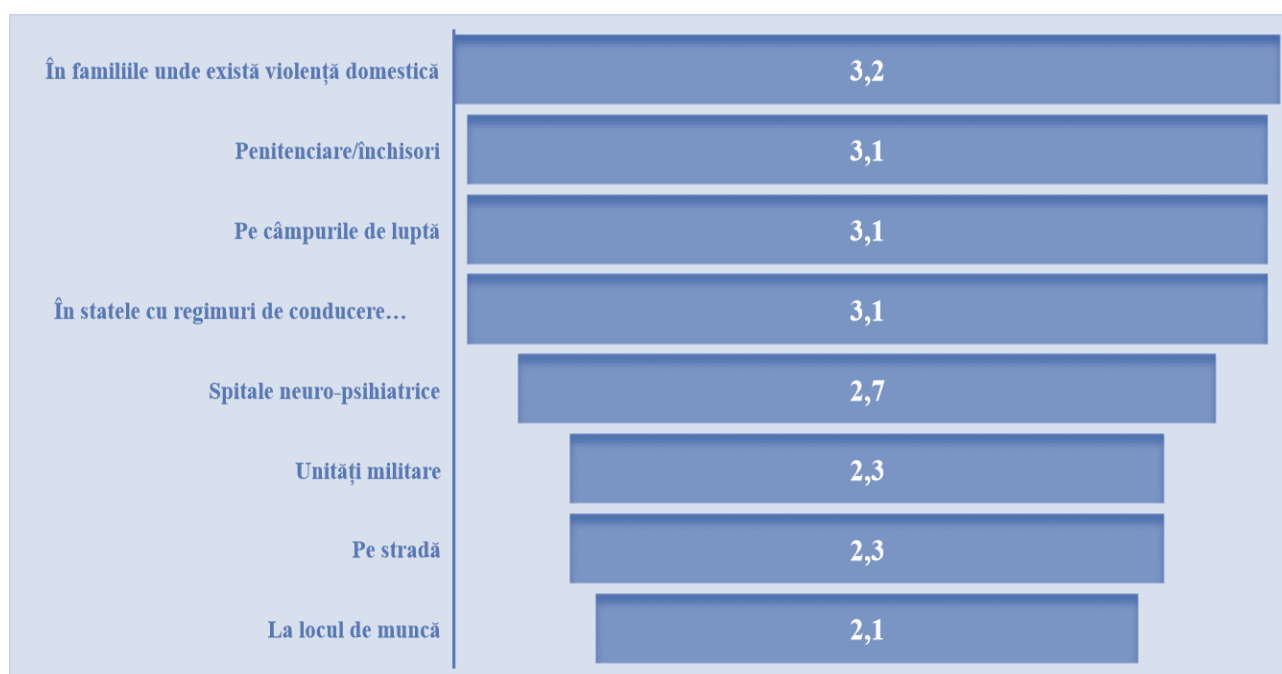

Fig. 13: Clasamentul locurilor unde se aplică cel mai frecvent tortura

³ Indicele mediu se calculează prin media ponderată și ia valori pe un diapazon între 1-4, unde 1 semnifică – deloc nu se aplică tortura, 2 – rareori se aplică, 3 – deseori se aplică, 4 – întotdeauna se aplică.

Practicarea torturii în societate este de cele mai multe ori explicată prin eșecul implementării cadrului normativ în ceea ce privește controlul fenomenului torturii, prin eșecul instituțiilor competente în acest domeniu, dar nu în ultimul rând, datorită societății care prin atitudinea sa permite realizarea acestor acte.

Dacă este să ne referim la cauzele care determină atitudinea pasivă a societății vizavi de fenomenul torturii, atunci menționăm că tinerii în proporție de 35% consideră frica de a interveni în cazurile de tortură este prima cauză. Explicația în acest caz poate fi statutul superior al tortionarului față de victimă, dar și față de martor, care consideră că nu ar avea forțe destule pentru a rezolva cazul de tortură. Lipsa de cunoștințe despre fenomenul torturii este apreciată de 27% dintre respondenți ca fiind cauza pasivității societății. 22% dintre tineri cred că indiferența generează atitudinea pasivă a societății de a interveni în cazurile de tortură, iar 16% - cred că societatea a adoptat o atitudine de resemnare față de tortură, fapt pentru care nu mai manifestă activism în contracararea fenomenului de tortură. (Fig.14)

Reieșind din particularitățile torturii practicate în Republica Moldova tinerii afirmă că instituțiile competente care ar putea interveni în cazurile de tortură sunt, în primul rând poliția, apoi Consiliul de prevenire a torturii, asistența socială prin sesizarea cazurilor, urmată de instituțiile medicale de sănătate publică și în cele din urmă - procuratura și avocații. (Fig. 15)

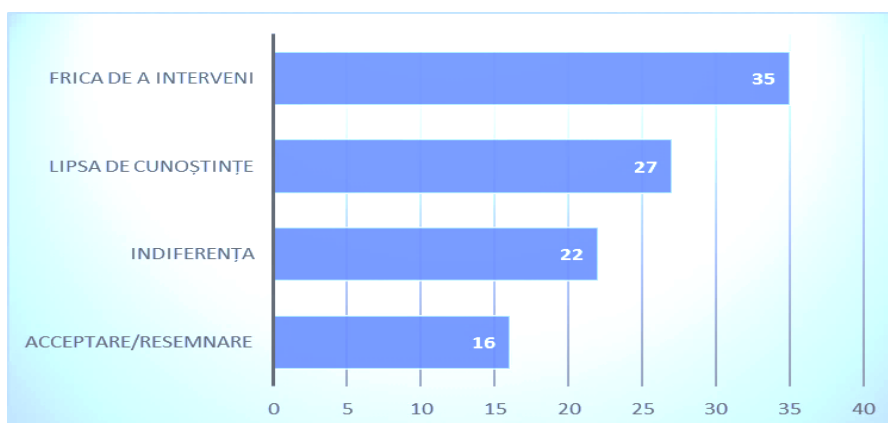

Fig. 14: Atitudinea societății vizavi de fenomenul torturii în opinia respondenților, %

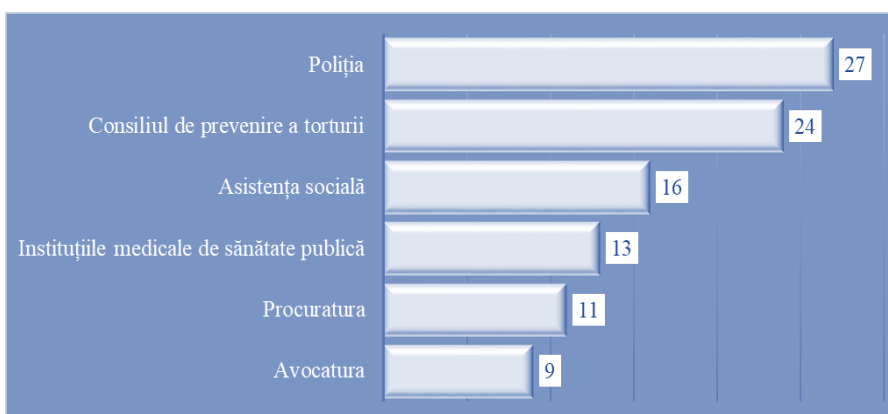

Fig. 15: Instituțiile competente în contracararea torturii în opinia respondenților, %

EXPERIENȚE PERSONALE ÎN CEEA CE PRIVEȘTE TORTURA

Un obiectiv al prezentei cercetări a constat în identificarea faptului dacă tinerii au trăit personal experiențe ale torturii. Deși acest subiect este foarte sensibil pentru victimele torturii, pentru că își reamintesc drama experimentată, totuși unele dintre ele au găsit curajul necesar pentru recunoaște acest fapt și a devoala existența și practicarea torturii în societatea moldovenească. Astfel 13% dintre tinerii chestionați au mărturisit că au trecut prin experiența de tortură măcar o dată în viață, iar 31% au fost martori la scene de tortură. 42% dintre respondenți au menționat că cunosc victime ale torturii, iar 25% - cunosc și persoane care aplică tortura. (Fig. 16)

Tineri care au fost victime ale torturii	13
Tineri care au fost martori la scene de tortură	31
Tineri care cunosc victime ale torturii	42
Tineri care cunosc persoane ce aplică tortura	25

Fig. 16: *Experiențe ale tinerilor respondenți legate de tortură, %*

Din totalul tinerilor care au trăit experiențe ale torturii, cei mai mulți – 36% - au reacționat la acest fenomen prin apelarea poliției, care este instituția ce asigură ordinea într-o comunitate; alți 26% au afirmat că au încercat să facă față de unii singuri la toate comportamentele de tortură la care au fost supuși; 13% din tinerii torturați s-au adresat instanțelor judecătorești pentru ași rezolva cazurile și a instaura dreptatea socială; 12% - au chemat ambulanța și tot 12% din tinerii victime ale torturii au mărturisit că nu au putut să se apere atunci când le-a fost aplicată tortura. (Fig.17)

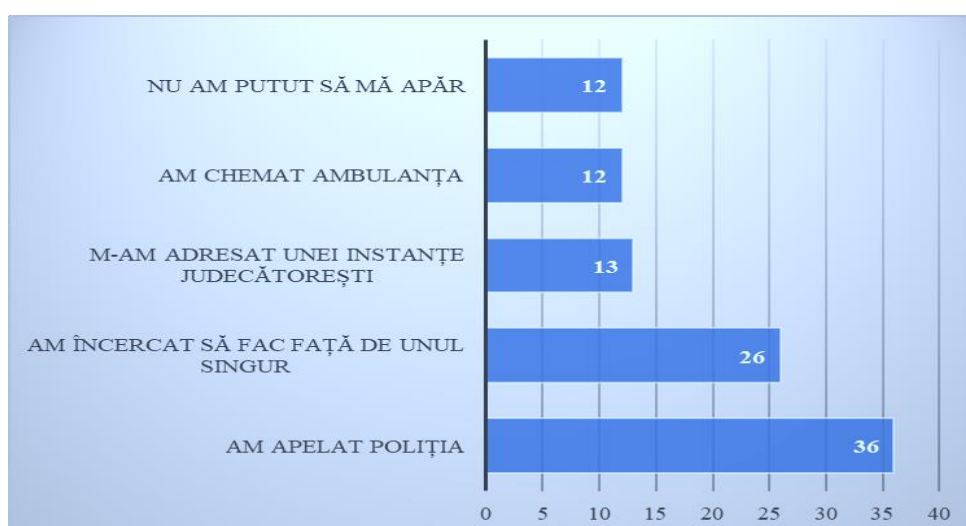

Fig. 17: *Reacțiile tinerilor victime ale torturii, %*

CUNOȘTIINȚE ALE TINERILOR DESPRE PREVENIREA TORTURII

Pentru contracararea fenomenului torturii soluția optimală este informarea societății despre modalitățile de prevenire a torturii. Cunoștințele despre prevenirea torturii ar putea responsabiliza societatea, dar totodată ar putea schimba conștiința colectivă și atitudinea societății referitor la fenomenul torturii. În acest sens, ne-a interesat să stabilim gradul de cunoștințe al tinerilor în ceea ce privește prevenirea torturii. Prin calcularea scorului Indicelui mediu s-a obținut valoarea 2,9 ceea ce înseamnă că nivelul de cunoștințe ale tinerilor despre prevenirea torturii este aproape unul *mediu*, deoarece Indicele mediu în acest caz poate lua valori pe diapazonul 1-5, unde 1 reprezintă - nivel foarte mic, iar 5 - un nivel foarte înalt.

Despre măsurile legislative anti tortură tinerii au mărturisit că le cunosc la un nivel *mic spre mediu*, Indicele mediu în acest caz luând valoarea de 2,7 pe diapazonul 1-5, unde 1 reprezintă - nivel foarte mic, iar 5 - un nivel foarte înalt.

Dintre tinerii participanți la studiu 60% au menționat că știu cum trebuie să reacționeze în caz de sunt torturați sau sunt martori la situații de tortură, iar 65% au afirmat că știu și la ce instituții ar trebui să apeleze în cazuri de tortură. 23% dintre respondenți susțin că cunosc serviciile de reabilitare a victimelor torturii, iar 79% și-au expus atitudinea de intervenție în cazul în care vor fi martori ai unor scene de tortură sesizând organele competente.

În viziunea tinerilor, din propriile experiențe sau cunoștințele pe care le posedă despre cazurile de tortură, categoriile de persoane care sunt cel mai expuse riscului torturii sunt: femeile, copiii, adolescenții, bătrânii, persoanele vulnerabile, persoanele aflate în detenție, prizonierii și ostaticii, apoi orice tip de minoritate: rasială, sexuală, religioasă, culturală.

Măsurile necesare pentru contracararea torturii propuse de către tinerii participanți la studiu sunt următoarele:

- Informarea și sensibilizarea societății despre fenomenul torturii;
- Conștientizarea populației despre existența torturii și organizarea campaniilor anti tortură;
- Organizarea cursurilor de instruire despre tortură începând din școli;
- Informarea societății despre măsurile de prevenire și protecție împotriva torturii;
- Reformarea sistemul justiției;
- Înăsprirea legii pentru torționari;
- Receptivitate din partea organelor competente;
- Schimbarea atitudinii populației față de fenomenul torturii.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Realizarea prezentului studiu „Tinerii împotriva torturii: cunoștințe, atitudini și practici” a avut intenția de a explora nivelul de cunoștințe al tinerilor despre fenomenul torturii sub diferite aspecte. Astfel, în urma analizei rezultatelor cercetării notăm următoarele fapte:

- Tineri cunosc într-un corect care este conținutul noțiunii de tortură și ce presupune ea.
- Tinerii disting într-un mod optimal semnificația torturii de miturile care se vehiculează despre tortură, chiar dacă acestea au fost reale într-o anumită etapă istorică din trecut.
- Majoritatea tinerilor consideră că tortura este utilizată cu scopul de a obține ceea ce dorești, lucru care nu s-ar întâmpla în condiții firești. Cca 2 tineri din 3 consideră că tortura este expresia răzbunării și pedepsirii victimei torturii.
- Formele torturii pe care le cunosc tinerii sunt cele fizice mai mult, probabil cele care se practică cel mai frecvent în societatea moldovenească.
- Marea majoritate a tinerilor consideră că tortura cauzează nu numai un tip de consecințe, ci este generatoare a unui set întreg de simptomatici.
- Probabilitatea recuperării victimelor torturii este posibilă rareori au menționat 2 din 3 tineri, ceea ce justifică afirmația precedentă că tortura generează diferite tipuri de simptome care nu sunt atât de ușor de tratat.
- Majoritatea tinerilor respondenți (82%) au mărturisit că tortura se practică în Republica Moldova, tipul de tortură cel mai des aplicat este tortura psihică și tortura fizică.
- În postură de torționari tinerii au menționat că cel mai frecvent sunt bărbații, persoanele care au probleme psihice, poliștii și grupările separatiste, iar mediul în care cel mai des se practică tortura este căminul familial.
- Atitudinea societății față de fenomenul torturii este una mai mult pasivă, iar cauza principală a acestei pasivități, exprimată de tineri, este frica de a interveni în situații de tortură, deoarece torționarul de regulă deține un statut social superior victimei sau martorului, motiv pentru care reduce curajul de a interveni.
- În raport 1 la 4 tinerii au menționat că organele competente în rezolvarea cazurilor de tortură și contracararea acesteia sunt poliția și Consiliul de prevenire a torturii.
- 13% dintre tinerii chestionați au trăit personal acte de tortură, dintre aceștia 12% nu au putut să se apere, 26% au încercat să se apere de unii singuri, restul – 62% au fost nevoiți să apeleze la diverse instituții pentru a aplană situația de tortură.
- Nivelul cunoștințelor tinerilor despre prevenirea torturii și măsurile legislative anti tortură este unul aproape de mediu. Peste jumătate dintre tineri au

menționat că știu cum să reacționeze în cazul în care se confruntă cu o situație de tortură și la ce instanțe să apeleze.

Reieșind din principalele tendințe înregistrate în cadrul studiului propunem ca recomandări:

- Sesizarea publicului larg cu privire la drepturile omului și mecanismele de apărare în prevenirea și combaterea torturii.
- Diseminarea informațiilor despre conținutul torturii prin campanii publicitare sociale, seminarii, traininguri.
- Organizarea campaniilor informative despre tortură în școli sau în cadrul disciplinei de educație civică.
- Încurajarea victimelor torturii să denunțe cazurile de tortură și pe torționari.
- Crearea posibilității de a apela un jurist, competent în domeniul torturii, care să ofere consultații gratuite, deoarece victime ale torturii sunt de obicei persoanele vulnerabile.

CHESTIONAR

Tinerii împotriva torturii: cunoștințe, atitudini și practici

Dragi tineri! AO CIR „PRO BONO” realizează o cercetarea sociologică pe tematica fenomenului torturii. Ne interesează să cunoaștem care este percepția tinerilor despre tortură și nivelul de cunoștințe al tinerilor referitor la prevenirea acestui fenomen. Vă rugăm respectuos să răspundeți sincer la întrebările din chestionar, pentru a putea evalua limitele informative ale tinerilor despre înțelegerea fenomenului torturii, ca ulterior să intervenim cu informațiile de rigoare. Completarea chestionarului este anonimă, iar răspunsurile dvs. vor fi confidențiale și vor fi folosite doar pentru calcule statistice. Aprecieri mult bunăvoința dvs. de a participa la această cercetare.

A. CUNOȘTINȚELE TINERILOR DESPRE TORTURĂ

Q1: În opinia Dvs. tortura reprezintă ... (alegeți un răspuns pe linie)		Da	Nu	Nu știu
1	O formă extremă de violență fizică.	☐ 1	☐ 2	☐ 99
2	Suferință fizică și psihică cauzată intenționat.	☐ 1	☐ 2	☐ 99
3	O metodă uzuală în procesul anchetei pentru a obține informații.	☐ 1	☐ 2	☐ 99
4	O metodă prin care o persoană este constrânsă să-și asume lucruri pe care nu le-a făcut.	☐ 1	☐ 2	☐ 99
5	Un comportament inuman și degradant.	☐ 1	☐ 2	☐ 99
6	Comportamente inumane aplicate în mod sistematic.	☐ 1	☐ 2	☐ 99

Q2: Expuneți-vă acordul despre următoarele afirmații... (alegeți un răspuns pe linie)		Acord	Dezacord	Nu pot aprecia
1	Tortura este un fenomen specific timpurilor din trecut.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
2	Tortura este practică indiferent de societate și forma de guvernare.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
3	Tortura se practică doar în instituții de tip închis (închisori, psihiatrii, unități militare)	☐ 1	☐ 2	☐ 98
4	Terorismul este o formă nouă de tortură.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
5	Tortura se practică cel mai des în țările sărace.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
6	La tortură se recurge doar în timpul războiului.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
7	Oricine poate deveni victimă a torturii.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
8	Tortura este o metodă de succes în obținerea informațiilor de la persoane.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
9	Tortura este o formă de umilire a persoanei.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
10	Tortura trebuie să fie eradicată.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
11	Tortura este aplicată grupurilor minoritare (rasă, religie, orientare sexuală etc.)	☐ 1	☐ 2	☐ 98
12	Tortura este folosită pentru a răspândi sau a induce frica.	☐ 1	☐ 2	☐ 98
13	Tortura este justificată în unele situații.	☐ 1	☐ 2	☐ 98

Q3: Cum credeți, care este scopul pentru care se folosește tortura? (se pot bifa mai multe răspunsuri)

Ca pedeapsă 1 Pentru reeducare 3 Pentru a constrânge 5 Nu știu 99
 Răzbunare 2 Pentru a obține ceva 4 Pentru intimidare 6 Altceva: _____

Q4: Care dintre comportamentele expuse mai jos considerați că aparțin torturii? (se pot bifa mai multe răspunsuri)

Bătaia 1 Umilire 7 Violul 13
 Loviri cu diverse obiecte 2 Izolare 8 Castrarea 14
 Privare de somn 3 Amenințare 9 Mutilarea genitală 15
 Malnutriția 4 Spălarea creierului 10 Expunerea nudă în public 16
 Șocurile electrice 5 Impunerea consumului urinei 11 Altceva, ce? _____
 Forțarea de a sta în poziții fixe 6 Execuții simulate 12

Q5: Ce consecințe poate produce tortura asupra victimei? (se pot bifa mai multe răspunsuri)

Simptome psihologice (anxietate, depresie, iritabilitate sau agresivitate, instabilitate emoțională, retragere socială) 1
 Simptome cognitive (confuzie sau dezorientare, tulburări de memorie și de concentrare) 2
 Simptome neurovegetative (insomnii, coșmaruri, disfuncție sexuală) 3

Q6: Cum considerați, victimele torturii își pot reveni/recupera după experiența torturii? (bifați doar un răspuns)

Întotdeauna 4 Deseori 3 Rareori 2 Niciodată 1 Nu pot aprecia 99

B. OPINII DESPRE PRACTICAREA TORTURII

Q7: Din informațiile pe care le dețineți, cum considerați, la momentul actual se practică tortura în R. Moldova? (bifați doar un răspuns)

Da	Nu	NR
☐ 1	☐ 2	☐ 99

Q8: Ce tip de tortură se folosește cel mai frecvent în societatea moldovenească? (se pot bifa mai multe răspunsuri)

Tortura fizică 1 Tortura sexuală 3
Tortura psihică 2 Altceva, ce? _____

Q9: Unde se aplică cel mai des tortura? (bifați doar un răspuns pe fiecare linie)

	Întotdeauna	Deseori	Rareori	Deloc	NȘ/NR
1 Penitenciare/închisori	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 99
2 Spitale neuropsihiatrice	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 99
3 Unități militare	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 99
4 Pe câmpurile de luptă	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 99
5 În statele cu regimuri de conducere dictatoriale	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 99
6 În familiile unde există violență domestică	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 99
7 La locul de muncă	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 99
8 Pe stradă	☐ 4	☐ 3	☐ 2	☐ 1	☐ 99

Q10: Ce categorie de persoane se întâlnește cel mai frecvent în postură de tortionari? (se pot bifa mai multe răspunsuri)

Bărbații 1 Persoanele care conduc o anchetă 6 Persoane cu statut social 11
Femeile 2 Oameni ai legii 7 Persoane cu probleme psihice 12
Tinerii 3 Polițiștii 8 Persoane angajate pentru așa ceva 13
Adulții 4 Grupări separatiste 9 Altceva, cine? _____
Vârșnicii 5 Angajatorii 10

Q11: Indicați 3 categorii de persoane, care sunt expuse cel mai mult torturii – victime a torturii?

1: _____
2: _____
3: _____

Q12: Dumneavoastră personal(alegeți un răspuns pe linie)

	Da	Nu	Nu răspund
1 Ați fost vreodată victimă a torturii?	☐ 1	☐ 2	☐ 99
2 Ați fost martor la scene de tortură?	☐ 1	☐ 2	☐ 99
3 Cunoașteți persoane victime ale torturii?	☐ 1	☐ 2	☐ 99
4 Cunoașteți persoane care aplică/folosesc tortura?	☐ 1	☐ 2	☐ 99

Q13: În cazul în care ați fost victimă sau martor al torturii, cum ați procedat? (se pot bifa mai multe răspunsuri)

Am încercat să fac față de unul singur 1 M-am adresat unui instanțelor judecătorești/unui avocat 4
Am apelat poliția 2 Nu am putut să mă apăr 5
Am apelat ambulanță 3 Altfel, cum? _____

C. PREVENIREA TORTURII

Q14: Care este nivelul dvs. de cunoștințe legat de prevenirea torturii? (bifați doar un răspuns)

Foarte mare 5 Mare 4 Modest 3 Mic 2 Foarte mic 1

Q15: În ce măsură cunoașteți despre măsurile legislative anti tortură? (bifați doar un răspuns)

În foarte mare măsură 5 În mare măsură 4 Suficient 3 În mică măsură 2 Deloc 1

Q16: În cazul în care ați putea fi victimă directă sau martor al torturii, știți cum trebuie să reacționați? (bifați doar un răspuns)

Da	Nu	NR
☐ 1	☐ 2	☐ 99

Q17: În cazul în care ați putea fi victimă directă sau martor al torturii, cunoașteți unde trebuie să apelați? (bifați doar un răspuns)

Da	Nu	NR
☐ 1	☐ 2	☐ 99

Q18: Care instituții sunt competente de a interveni în cazul torturii? (se pot bifa mai multe răspunsuri)

- Procuratura 1 Consiliul de prevenire a torturii 4
 Avocatura 2 Instituțiile medicale de sănătate publică 5
 Poliția 3 Asistența socială 6
 Altele, care? _____

Q19: Cunoașteți serviciile pentru reabilitarea victimelor torturii? (bifați doar un răspuns)

Da	Nu	NR
☐ 1	☐ 2	☐ 99

Q20: Dacă ați fi martorul direct sau indirect al comportamentelor de tortură, inumane sau degradante, ați avea curajul să interveniți prin sesizarea organelor competente? (bifați doar un răspuns)

Da	Nu	NR
☐ 1	☐ 2	☐ 99

Q21: În opinia dvs. care este atitudinea societății vizavi de fenomenul torturii? (se pot bifa mai multe răspunsuri)

- Indiferență 1 Frică de a interveni 3 Nu știu 99
 Acceptare/resemnare 2 Lipsă de cunoștințe 4 Altceva: _____

Q22: Ce ar trebuie de întreprins, pentru a reduce fenomenul torturii în societatea moldovenească?

D. DATE SOCIO-DEMOGRAFICE ALE RESPONDENTULUI**E1: Indicați vârsta Dvs.:** _____**E2: Sexul Dvs.:** masculin 1 feminin 2**E3: Mediul de trai** urban 1 rural 2**E4: Starea civilă:**

1. Necăsătorit/ă
 2. Căsătorit/ă
 3. Concubinaj
 4. Divorțat/ă
 5. Văduv/ă

E5: Ultimele studii ale Dvs.:

1. Școală generală
 2. Liceu
 3. Școală profesională
 4. Colegiu
 5. Studii de licență
 6. Studii de masterat
 7. Studii de doctorat

E6: Statutul ocupațional actual al Dvs.: (mai multe răspunsuri)

1. Elev/licean 7. Antreprenor
 2. Student 8. Muncitor zilier
 3. Angajat sector stat 9. Migrant
 4. Angajat sector privat 10. Șomer
 5. Angajat ONG 11. Casnic
 6. Lucrător pe cont propriu 12. Pensionar caz boală